

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-sj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na poũhoda —
2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaia darażej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Ні як і саюзьнік.

Няраз чытаем у польскай прэсе і спатыкаемся з польскай палітычнай думкай, што нашы вясковыя масы, гэта ціхія, скромныя земляробы, здаволены з усяго „почцівы людэк“ і толькі. Калі-ж гэты „людэк“ пачынае бурыцца і ненавідзець таго, што каля яго і без яго робіцца, уся бяда звальнаецца на галовы таго элементу, які вёску ўсведамляе, раскрывае ёй вочы, гэта знача на галовы сьведамай часткі нашага грамадзянства і асабліва на тых, што пры помачы прэсы пашыраюць думкі аб найважнейшых патрэбах народу і будзяць яго да новага жыцця.

Чаму гэта наш селянін так часамі падабаецца сучасным паном палажэння? Чаму яны няраз паглядаюць на вёску ласкавым вокам і крывяцца, калі хто на гэтай вёсцы сьмее пашыраць, нейкія новыя думкі?

Адказ просты: падабаецца ня сам наш селянін як такі, не яго мова, але ягоная пакора, паслухмянасць, схільнае старым звычаем карку перад дужымі гэтага сьвету і страх перад імі; падабаецца яго мінімальнае вымаганьне ад жыцця, вымаганьне толькі хлеба і вады, каб утрымацца пры жыцці і магчы працаваць на.. іншых. Іншымі славамі, падабаецца ўсё тое, што выплывае з грамадзкай і нацыянальнай нясьведанасьці ды цемнаты. Ненавідзіцца ўсё тое, што бярэ свой пачатак з вызваленчых ідэяў, праўды і агульналюдзкай справядлівасьці.

Сяньня ў межах польскай дзяржавы ўбіваецца ў галовы кожнага грамадзяніна, што народныя беларускія масы нічога ад польскіх уладаў не жадаюць. Сядзяць ціха, Бога хваляць і хваляць часта папольску, школяў у сваёй мове не дамагаюцца. Нічога ня хочудзі канец. Праўда, галадуецца, але гэта-ж — нам кажучь — ня вінават ніхто. Гэта-ж стыхійныя прычыны: дажджу, сонца і т. д. Але што іншае — гэта агітатарская беларуская інтэлігенцыя. О, ёй даўно трэба скруціць галаву. Гэта яна сее настрой незадоволення, яна бунтуе селяніна, робіць няпрямасць і інтрыгі на грунце міжнародным — кажучь нам.

„Няпольскую інтэлігенцыю трэба вынішчыць і будзем мець супакой“ — казаў нядаўна адзін панок у коле сваіх знаёмых. У значна мякчэйшай форме, але

нешта падобнае можам спаткаць і на бачынах польскай прэсы.

Не бяз уплыву такіх клічаў у грамадзянстве польскім творацца і адпаведная меншасцівая палітыка, калі ў Польшчы агулам можна гаварыць аб існаваньні нейкай прадуманай меншасцівай палітыкі. Найвыразнейшай праймай гэтай палітыкі зьяўляецца ня новы ўжо курс спробаў гаварыць да масаў, аб мінаючы яе натуральныя павадыроў, гаварыць «над галовамі» гэтых павадыроў. Гутаркі гэтыя, як здаецца, павінны ўжо пераканаць польскіх палітыкаў аб іх немагчымасьці з гэтай часцяй нясьведаных масаў, якая, апрача ахвоты быць накормленай, ня ведае чаго можна і выпадае хацець. Ствараецца палажэньне, як у песенцы аб гэнём дзеду, што «прамовіў да абразу, але абраз да яго ані разу». А тут яшчэ на вялікую няпрямасць для прамаўляючых аказваецца, што з гэтай нясьведанасьцяй нацыянальнай і соцыяльнай ня так ужо «добра» для тых, хто яе хоча разглядаць, як апору для сваіх уплываў і панаваньня. Найлепей гэта выявіла ў сваім часе гісторыя змаганьня Беларусаў за родную школу.

Хто знае вёску ня толькі беларускую, але напр. і мазурскую, той ведае, што для селяніна мала нацыянальна і соцыяльна сьведамага (а мазур такім ёсьць) школа ў роднай мове не зьяўляецца неабходным наказам. Сяляне ў большасьці дзяржаваў заглядаюцца на школу не як на нацыянальны абавязак пазнаць сваю мову і культуру, але выключна як на дзейнік, што аблягчыць жыццё дзіцяці ў будучыні. І вось, ня глядзячы на такія пагляды сялянства ў шмат якіх краях, у Беларусаў вялося змаганьне за школу ведаючы, што яно з боку практычнага жыцця не апраўдывалася. Бо ведама, што ў нашых варунках пазнаваньне выключна польскай мовы, пры польскай дзяржаўнасці, можа мець перадусім практычнае значэньне. Такім чынам трэба сьцьвердзіць, што гэтыя масы беларускія, змагаючыся за школу, апіраліся перадусім на ідэю паставах, на паставах нацыянальнага адраджэньня нацыі. Масавыя змаганьне за беларускую школу на вёсцы гэта была найвышэйшая прайма нацыянальнай сьведанасьці; гэтае змаганьне даказвае лішні раз, што тварыць у нас новае жыццё магчыма толькі на здаровых нацыянальных паставах, а не

на культываваньні старой пакоры, паслухмянасці, лякайства і чужой мовы, накіненай нашаму народу польскім духавенствам і польскімі панамі.

Як ведама, беларускае школьніцтва не развілося дзякуючы спецыяльным імкненьням польскай палітыкі. Беларуска інтэлігенцыя — каторая як кожная іншая інтэлігенцыя паклікана тварыць аблічча народу — сяньня што раз меней дапускаецца да голасу, а яе месца што раз мацней стараецца заняць элемент, які ўсе свае палітычныя пляны хацеў-бы апіраць на нясьведаных слабых насельніцтва, на іх пасыўнасці, цемнаце і на лякайстве да польскіх пануючых палітыкаў. Цёмныя бакі грамадзкай нявырабленасьці і нацыянальнай нясьведанасьці беларусаў вырастаюць у вачох палікоў да вышынні нейкіх вялікіх вартасцяў. Аснаўным прынцыпам розных польскіх паноў і падпанкаў зьяўляецца: чымся вёска цямнейшая, тым лягчэй ёю кіраваць, эксплёатаваць, і набіваць кішэнь. Ня новае гэта зьявішча, але ніколі так можа востра ня выступала, як сёньня.

Як гэта ня дзіўна, але адначасна з узмацняньнем саюзу з цемрай, кідаюцца ў сьвет горналетныя клічы аб прамяняваньні ў нас польскай культуры, аб багаслаўленым уплыве на «дзікароў» — беларусаў з боку польскіх урадаўцаў, асаднікаў, вучыцеляў, аб змаганьні з цемрай, аб земляробскай культуры, аб будучым дабрабыце і іншых дабрадзействах новага парадку. На гэту камедыю пэўнеж ніхто паважна не заглядаецца. Калі гаварыць напр. аб польскай школе ў нас, дык добра ведама, што яна носіць характар установы нам чужой, зьяўляецца перадусім аружжам палітыкі і пасяля ўжо прасьветы. Ведаем так-жа, што такая прасьвета пададзеная ў нас у польскім сесе — адбіваецца ад нашых дзяцей, як гарох ад сыяны. Урэшце і гэтая асьвета паволі звужаецца, а наша моладзь, з прычыны нячуванай нэндзы, астаетца без асьветы.

Як-бы не старалася польская палітыка наладзіць «супрацоўніцтва» з Беларусамі, — дзякуючы вышэйшым прычынам — паміж беларускай вёскай, а пануючай польскай нацыяй пропасць паглыбляецца і паглыбляцца будзе да гэтай пакры, пакуль у глыбіні душы польскіх палітыкаў будзе прызнавацца, што ня трэба нашага

Jak jezuita rozumieć uniję.

Na początku hetaha miesiaca ў Wilni adbylisia rekolekcyi dla katolickaha duchawienstwa, jakimі кіраваў jezuit Kaz. Kucharski. Jezuit hety miż inšym, jak nas infarmujuć, zajaui: „My (Jezuita — p. r. red.) chacieli-b, kab tyja, što znachodziacca paza Kaściolam, pryniali łacinski abrad. Hetaz chacieli-b nawat tyja z našych, (Jezuita, što uniju ŭ nas prawodziac — p. r. red.), katoryja zmianili abrad“...

Woś-ža dobra heta wiedac asabliwa prawaslaunym Bielarusam. Akazwajecca, što jezuita dzieła taho Bielarusau namaulajuć na uniju, kab ich z unii pieraciachnuć na abrad łacinski, a pašla społščyc.

селяніна «дэморалізаваць» разбудовай культуральных патрэбаў, ня трэба яго забавляць павялічэньнем вымаганьняў ад жыцця і занадта аткрываць яму вочы на праўду.

Перад брамай пануючых і кіруючых, сягоньня як даўней, стаіць стары знаёмы саюзьнік — цемра грамадзкай нясьведанасьці і неарганізаванасьці вясковых масаў. Пануючыя ў нас запрашаюць гэтага саюзьніка, каб служыў ім і павялічваў іх сілу.

Магчыма, што пры дапамозе гэткага саюзьніка можна дабіцца ня мала перамогаў. Можна выграць не адны выбары, можна дачасу супакоіць народ, можна вытварыць апінію, што вёска жыве як у Бога за печай, нічога не патрабуе, нічога не дамагаецца. Можна ў такіх варунках пераканаць многіх, што вясковая наша інтэлігенцыя, гэта ўсё «вывротавы», з якімі ня трэба лічыцца. Магчыма, што гэта ўсё дасца зрабіць. Але аднаго ня дасца зрабіць: з неарганізаванасьці нашай вёскі, з няпоўнага грамадскага ці нацыянальнага яе ўсьведамленьня, з нядолі нашага народу зрабіць для пануючых пэўнага і сталага саюзьніка.

Жыццёвая практыка, асабліва ў б. Расеі паказвае, што гэта саюзьнік вельмі і вельмі няпэўны і немагчымы.

Да таго-ж трэба памятаць, што беларускі народны рух, на супроць цьверджання многіх польскіх пануючых палітыкаў, бадай цалком сагнаны з арэны публічнага жыцця, у самых народных нетрах бурліць, жыве, развіваецца, сьмее і.. чакае жніва.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу“!

Da wiedama biełarusau paciarpieŭšych ad suchamieni i hradu.

Nia ścichli jšče narakaŭni na hoład z pryčyny nieŭradžaju ad letaŭnych nadmiernych daždžoŭ, jak z niekatorych kutoŭ našaha kraju alarmujuć nas ab hoładzie z pryčyny sioletniaj suchamieni, a pašla—hrad. Na šmatlikija wleŭki i alarmy ŭ hetaj sprawie, Komisija Pomačy Haładajučym Biełarusam pry red. „Samapomačy“ hetym pawiedamlaje, što ŭ wypadkach krajniaj potreby, paświedčanaŭ miascowymi hurtkami biełaruskich arhanizacyjaŭ, abo paasobnymi miascowymi biełaruskimi dziełačami, moža służyć drobnajhrašowaj dapamohaj.

Prošby zainteresawanych asob, z zaznačeńniem, ci jany pomač ad kaho ŭžo atrymoŭwali, Komisija budzie prymać da dnia 15 žniŭnia 1934 h.

Piśmy adresawać u red. „Samapomačy“: Wilnia, Połackaja 4—10. Dziela asabistaha parazumieńnia staršynia Komisii prymaje ŭ Wilni (Zawalnaja 1—1) ad hadz. 12—13.

Komisija Pomačy Haładajučym Biełarusam pry red. „Samapomačy“

(—) J. Paźniak

Staršynia

(—) Uł. Kažoŭski

Vice-staršynia

(—) Ad. Klimowič

Skarbnik

(—) J. Najdziuk

Buchalter

(—) Al. Stepowič

Sekretar

Wilnia, 23 lipnia 1934 h.

Biełaruskaja chronika.

J. E. Apostalski Administratar F. Abrantowič, wiadomy wydatny dziełać na biełaruskaj katalickaj nliwie, prybyŭ nładaŭna na karotkuju pabyŭku z Charbinu ŭ kraj, dzie miż inšym ad-wiedaŭ i Wilniu, u jakaj prabyŭ 19 i 20 het. miesiaca. U Wilni Wysoka Dastoŭny hość adwiedaŭ swaich star-rych znajomych i pryjacielaŭ, a tak-ža znajomiŭsia z relihijnym žyćciom u Zach. Biełarusi. Z Wilni paječaŭ u Druju, a adtuł użnoŭ nazad na misyj-nuju pracu ŭ Charbin.

„Hołas Dušy“. Dziela taho, što druhoje wydańnie bieł-ruskaha katalickaha malitaŭnika „Hołas Dušy“ chutka maŭ atrymać ad duchoŭnaj ulady dażwoł na drukawańnie. Biel. Kat. Wydawiećwa rychtuoja da dru-ku jaho. Prezydium hetaha Wyda-wiećkaha T-wa z asobnym listom zwa-ročwajecca da biełaruskaha i ahułam katalickaha duchawienstwa, prosiačy na drukawańnie malitaŭnika hrašowych achwiarau.

Achwiary słać na čekawaje konto P. K. O. Ks. Adama Stankiewiča Nr. 145.106.

„Śledam za Chrystusam“. Apo-šnim časam pad hetkim zahałoukam wyšla ŭ Wilni z druk u pabełarusk u kniżka. Jość heta pierakład z łacín-skaj mowy; pierakłaŭ dr. St. Hrynkie-wič; wyd. „Chr. Dumki“, bač. 280. Treba adznačyć, što hetaja kniżka he-ta sapraŭdy waŭny zdabytak dla biełaruskaj literatury. Kniżka kaštuje paŭtary załatoŭki.

Kanfiskata „Новага Шляху“. Nia-daŭna wyšla z druk u Nr. 4 „Новага Шляху“ i adrazu byŭ skanfiskawany, jak i numar papieredni. Jość heta or-han biełaruskich narodnych socyja-listaŭ.

„Biełaruskaja Krynica“ ŭ m-cy žnliŭni s. h. wyjdzie 10 i 25-ha.

Ahraničeńnie dla sekwestratarau.

Ab praŭnych ahraničeńniach dla ŭsiemahutnych sekwestratarau redka što prychođizca čuć, i dawiedacca što-niebudź ab tym, jakimi jany kiru-jucca prawami pry spahanińni padat-kaŭ moŭna tolki prypadkam. Hetki woś prypadak anahdaj raźbiraŭ war-šaŭski Apelacyjny Sud, jaki i wydaŭ wyrašeńnie cikawaje dla koŭnaha hra-madzianina.

Sprawa wyhladała hetak: kupiec Gudelman byŭ winawaty kaŭnie za padatki 180 zł., jakija adnak nia moh u čas zapłacić. Sekwestratar spaťkaŭ raz na wulicy daŭniŭka G—a i tut-ža zrabł ŭ jaho asabistuju rewiziju, za-birajučy pry hetym 38 zł., jakija G—n pażyčyŭ u znajomaha na aplatu doch-tara i lekaŭ dla chworaj žonki. Dzie-la hetaha G—n dabrawolna hrošaŭ nie addawaŭ i zdaŭsia tolki pierad siłaj sekwestratar. Sekwestratar ad-nak adabranymi 38 załatoŭkami nie zdawoliŭsia i padaŭ G—na ŭ sud za-toje, što toj „supraciŭlaŭsia wykony-wańniu ŭradawych abawiazkaŭ.“ Sud u pieršaj instancyi zasudziŭ G—na na 6 miesiacaŭ wastrohu.

Ale i kupiec G—n nie chacieŭ tak prosta i lohka paddawacca i pieradaŭ sprawu ŭ Apelacyju, jakaja wy-rašeńnie papieredniaha Sudu skasawa-la, a G—na apraŭdała. U matywach swajho prysudu Apelacyjny Sud śćwier-dziŭ, što pry wykonywańni asabistaj rewizii sekwestratar pawinien mieć specyjalny nakaz i pakazać jaho, choć-by płatnik jaho nawat nie pa-trabowaŭ, a taksama, što hramadzia-nin maŭ prawa baranacca na wypa-dak, kali čynoŭnik nadużywaŭ swaje paŭnamoctwy.

Zdareńnie hetaje jak i sudo-wy prysud padajom za polskaj presaj.

k.

Ekanamičnaje pałažeńnie ŭ Niezal. Litwie.

(„Musu Artojas“ № 13, 1934).

Palepšańnie žyćcia rabotnikaŭ.

Da apošniaha času ŭ Niezależnaj Lit-wie isnawaŭ zakon ab najmie ŭ pro-mysły rabotnikaŭ. Pawodle jaho rabot-nik, prasluzuŭšy ŭ promyslowym prad-ryjemstwie adzin hod, mieŭ prawa atrymać dziesiać dzion adpačynku z zapłataj za ich. Kali-ż rabotnik za-chwareŭ i praz šeść tydniaŭ nie sta-nawiliŭsia da pracy, dyk z pracy moh być zwolnieny. Użnoŭ-ža sprawa po-mačy ci adškodawania jasna nia była akreślana. Zdaralisia wypadki, što nie-katoryja fabrykanty swaim rabotnikom susim nie dawali wyznačana ha času na daŭšejšy adpačynak i nie pryzna-wali im nijakaha adškodawania.

Woś-ža lietoŭskija dzieržaŭnyja ŭła-dy prystupili da palepšańnia pałažeńnia rabotnikaŭ. Ministerstwa ŭnutranych spraŭ apracawała projekt nowaha za-konu ab najmie rabotnikaŭ, jaki cia-pier razwaŭaje Kabinet Ministraŭ.

Pawodle hetaha nowaha projektu zakonu płatna adpačynku rabotnik ŭ hod maŭ dwanacć dzion, a z pry-čyny chwaroby moŭ da pracy nie stanawicca wośm tydniaŭ i časami daŭšej, a fabrykant zwolnić jaho z pra-cy nia moŭ. Dalej pakidajučamu ra-botniku pracu, naleŭnaść za pracu i adškodawanie musić być wypłačana biezadkladna. Pry tym naleŭnaść za płatu i adškodawanie rabotniku maŭe pieršenstwa prad roznymi inšymi daŭ-hami fabrykanta, za wyniatkam dzier-žaŭnych.

Skolki wywieziena za hranicu bekonau. Za lepšych časaŭ, kali nia bylo kryzysu, Niez. Litwa za wywie-zienyja za hranicu bekony braŭ ŭ hod da 70 milionaŭ litau. Kuplała tady Belhija i Anhlija.

Apošnimi-ż hadami choć bekonau bylo wywieziena značna mienš, jak daŭniej, cana na ich adnak palepšyla. Sioleta naprykład za centnar lietoŭska-ha bekonu płacili 130 litau. Tolki ŭ Dani, Holandyi i Šwecyi bekony na kolki litau daraŭšejšyja za lietoŭskija, a wa ŭsich inšych dzierŭawach Eŭro-py — taniejšyja.

Kulturnyja haspadarki. U Niez. Litwie isnujuć kulturna-wytworčyja i przykładnyja haspadarki. Metaj ich žjaŭlajecca pradukcyja lepšaha ziarnia i hatunku żywioły, pašyrańnie hetaha ŭsiaho starod akaličnych sialan i pry-wučańnie ich da przykladna ha lepšaha haspadarawania.

Kulturna-przykladnyja haspadarki isnujuć u centrach rasparcelewanych dwaroŭ, dzie astaloŭsia nia bolš 80 ha ziarni. Hatkich haspadarak znacho-

dzicca ciapier tam 17 z 861 ha plo-šcy ziarni.

Użnoŭ-ža kulturna-wytworčy ha-spadarak jość tam 101 z 14,684 ha ziarni. Najbolšaja takaja wytworčaja haspadarka znachodziŭca ŭ byŭšym dwary Bajsahoła (780 ha) i najmien-šaja ŭ dwary Ławieny (14 ha).

Drobny kredyt. Tymčasam u Niez. Litwie jość kala 400 tawarystwaŭ drobnaha kredytu. Jany obsluŭwajuć karotketerminowymi pazykami haspa-daroŭ, kooperatywy, drobnaja prad-ryjemstwy promyslowyja i haspadar-čyja arhanizacyi. Da apošniaha času hetyja kredytowyja tawarystwy potre-bnyja sobie hrošy atrymliwali z rozných bankaŭ. Dziela hetaha i dziejnaść ich była nieadnolkawaja. Kab abyjšci he-tuju niawyhodu, banki miŭ seboj da-hawarylisia, što obsluŭwac hrašmi drobnaja kredytowyja tawarystwy bu-dzie tolki adzin Kooperatyŭny Bank. Takim čynam sprawa drobnaha kredytu całkom arhanizowana i ŭperadkawana.

Praca kala asuški ziarni. Nie-kalki hadoŭ tamu, kali ŭ Niez. Litwie sialanie žyli pa siolach, ab asušcy ziarni nichto tady nia rupiŭsia. Tady na wialikich prastorach luhoŭ i aromaj ziarni stajala časta wada. Ad hetaha ciapier i sami sialanie i haspadarka ŭsiaho kraju. Ciapier-ža asuška hetkich ziarni idzie ŭsiej paraj. Apošnimi hadami Ministerstwa Ziemi-arobstwa na asušku ziarni wydaŭ 400.000 litau. Usiaho ŭžo asušana ziarni kala 1000 ha.

Sprawa jadwabnaha promysłu. U Niez. Litwie ŭžo żywa ciekawiacca hadoŭlaj jadwabnikaŭ (matyloŭ). Prau-da, heta sprawa jašče tam nia jość całkom uparadkawana, ale ŭžo spaty-kajucca ludzi, jakija hadoŭlu henych matyloŭ ŭžo pačali. Niadaŭna była nawat naładžana wystaŭka jadwabnikaŭ. Najwaŭniejszym warunkam dla hadoŭli matyloŭ — jadwabnikaŭ žjaŭlajucca kusty morwy, na jakich henija matyli znachodzić dla siebie pażywu. Woś-ža hetkija kusty ŭ Litwie ŭžo pačali raścić. Susim tak-ža paważna hawo-rycca ab arhanizawańni fabryki jadwabu.

Lannaja haspadarka. Znaŭcy haspadarčaha žyćcia dumajuć lannuju haspadarku ŭ Niez. Litwie wydzielić u asobnuju arhanizacyju, metaj jakaj budzie rupicca ab dobry hatunak lonu i ab karysny zbyť jaho. Haspadarka lonu hetkim čynam uparadkawana, wiadomaja reč, padymie wartaść lonu i za jaho sialanie na miŭnarodnym rynku zmohuć atrymać 30—50 prac. daraŭej, čymsia bylo dahetul.

P. Łuhanowič.

Maršał Piłsudski i Prezydent Smetona spatykajucca?

Hazetami praskočyla niepaćwier-džanaja, ale i niezapiarečanaja dahe-tul wiestka ab tym, što ŭ chutkim čacie prezydent Litwy Smetona i mar-šał Polšcy Piłsudski spatykajucca dzie-la abhawareńnia sposobu, jak pahadzić Polšč z Litwoj. Kolki ŭhetaj wiestcy

praŭdy — skazać tymčasam trudna. Wiedama tolki, što prezydent Smeto-na adpačywaŭ ciapier u lietoŭskim ku-rorcie Palanga, a maršał Piłsudski — ŭ swaim padwilenskim dwary, Pikili-škach.

Wincuk Adwaŭny.

Chłapiec.

P O W I E Ś Ć.

VI Charašucha. (Praciab).

Adkul ty ŭsio heta pawyciahiwaŭ? — dziwliŭ-sia Marcuk.

Jany i dahetul časta z saboj spatykalisia. Ale ciapier tak zyiŭlisia, što pry druhoj lulcy padruży-lisia na śmierć i sami nie zaŭważyli, jak stali ha-waryć „ty“.

— Che, chel — śmiajaŭsia Charašucha: — adkul, kaŭaš, ja heta wiedaju? A woś i nie skažu, adkul! Bo inakš nia przydziej bolš da mianie pa-rad, kali adrazu wywiedaješ usie maŭe sakrety. Adnym słowam, kali tak padojdziej da pani haspa-dyni, dyk i ŭleziej u jejnuju łasku pa samyja wu-šy, a tahdy table i kslandzoŭskaja łaska nie pa-treba.

— A moŭa i praŭda? — kazaŭ Marcuk.

— Praŭda, najpraŭdziwiejšaja praŭda! Ja sam, budučy maładym, papaŭsia ŭ wadnoj parachwi i ŭ ruki takoj haspadyni. Što robiła, uhawaryŭsia ja na kslandzoŭskija charčy. Spačatku ŭsio išło dobra. A pośle, što dzień—to horš. Ułańnie ja ni z taho, ni z siaho staŭ nazywać haspadyniu „waspani“ ja-no pamojmu ničoha takoha, ale pajejnamu ličyla-sia wielmi abidna. Dy woś u wočy mnie nie ska-

9)

zała, tolki ŭderyła pa čym inšym. Ja tolki pośle dahadaŭsia sam...

— Aha, značyć, — taŭkawaŭ dalej Charašucha: — stała karmić mianie horš i horš. A nareš-cie, zamiest miasa, daje mnle hołuju kość. Tut ŭžo mianie złość razabrała: ja heta — za talerku — idu da probaršča. „Tak i tak“, — kažu jamu i pa-kazywaju tuju praklatuju kość. I ty moŭa dumaješ haspadynia skapyciŭsia?

— Nu, nu? — dziwiŭsia Marcuk i padsieŭ bliżej.

— Ani-ni! — kazaŭ Charašucha: — uziłala-sia, brat ty moj, u bok i peŭnym hołasam kaŭa: „Miensa zjad, a kość pokazywa“. Nu, i ja astaŭsia i halodny i durny. Prabawaŭ ja sam swarycca z haspadyniaj — ničoha! Jašče pośle stała mnle wa-ryć biaz soli, a hołaja kość stała štodziennaj pa-trawaj. Chacieŭ ja ŭžo kinuć parachwiju, ale škoda było: parachwija była dobraja, arhan nowy, a ŭ chory byli druŭnyja śpiewaki — maja pieršaja pra-ca. Tahdy ja zadumaŭ — prosta sa złości — aŭa-nicca: ŭžo namieciŭ sobie dziaŭčynu. Praŭda, taŭ-kowaja była dzieŭka, i przyhoŭaja, i rabotnica i ha-lasistaja. Ja ŭlubiŭsia prosta biaz pamiać i ja na stała da mianie chinucca. Ale dla jejnych bačkoŭ ja byŭ jašče smarkaty. I woś jakraz, na toje licha, padkruciŭsia tut niejki amerykaniec — i jazyčliwy, i chitry i... z dalarami. Toj had pieramanuŭ na swoj bok bačkoŭ. Što tam było z maŭej nienahlad-naj, ja i siahoŭnia nia wiedaju: bolš z joj nie spa-tykaŭsia. Dyk woś, značyć, ja astaŭsia z harbuzom.

Wiedama, što pośle taho ja pakinuŭ kslandzoŭsk stol i ŭhawaryŭsia ŭ wadnoj babusi na miastečku. Ale i tut biada chadziła za mnoj u śled: taja ba-busia była ŭdawa, dy nie staraja. Charčy, praŭda, byli dobryja: jana mnle hadziła, jak maŭla. Ja staŭ papraŭlacca i krapčeć, i byŭ całkom zdarowy. Aŭ heta mnle ani ŭ duniku, što babusia ŭklapaŭsia ŭ mianie. Woś pašli plotki pa ŭsim miastečku i dajš-li da probaršča: tut kslandz mnle wymaŭlaje, tut z mianie ludzi śmiajucca, tut maja babusia warjacle-je... Ledź ja z usim hetym raŭwizaŭsia. — Pośle ja pierabraŭ niekalki druhich kucharak, ale, widać, jak toj kaŭa: „niechta kinuŭ blahim wokam“ — usio składaŭsia prociŭ mianie: to adna niačysta waryła, to druhaja zahnała mianie ŭ chwarobu, to tam inšaje licha... Tahdy, brat, hodzi z haspadyni-jaj swarycca! Kažu, spaťkaŭšy jaje: „Dzień dobry, proša, pani, jak u pani kury, proša, pani? O, jaka ŭ pani waŭna cielenciel proša, pani“ i h. d. piata-je-dziesiataje...

— Dy, ja baču, waspan maŭeš dobry jazyk! — kazaŭ Marcuk.

— A što-ż ty думаŭ? Waŭka nohi kormiać, a arhanistaha — jazyk. Arhanisty biezjazyki nia-chaj idzie lepš sabakam siena kasić, bo prapadzie, jak biazzuby kot. Što warty stalar biaz ruk, koŭ biaz noh, ci zwon biaz serca — toje arhanisty biez jazyka. Łysy arhanisty moŭa sobie być i takija na-wat bywajuć lepšyja, ale biez jazyka... Dy čakaj-ža, waspan, ab čym ja heta hawaryŭ?

— Niekaja „cielencia“, što heta takaje?

Roznyja wiestki.

З УКРАЇНСКАГА ЖЫЦЦЯ.

Заява УНДО. Цэнтральны Камітэт УНДО (українська національна-демократична аб'єднанія) разам з Украінскай Парляментарнай Рэпрэзентацыяй, на супольным паседжанні дн. 16 г. м. разважалі сучаснае палажэнне ўкраінскага народу і выдалі ў гэтай справе адпаведную энунцыяцыю (заяву). У гэтай энунцыяцыі названыя прадстаўніцтвы між іншым гавораць аб акцыі О.У.Н. (Арганізацыя Украінскіх Нацыяналістаў), называючы яе нераз'важнай і шкоднай для развіцця конструктыўнай працы ўкраінскіх асьветных, гаспадарчых і палітычных арганізацыяў.

Адначасна тыя-ж арганізацыі рашуча пратэстуюць проці нагонкі часткі польскай прэсы, адказных польскіх чыноўнікаў і некаторых польскіх дзеячоў на ўсё ўкраінскае грамадзянства. Гэта нагонча імкнецца выразна да таго, каб адказнасць за паступкі адзінак або і конспіратыўнай (гайнай) О.У.Н. перакінуць на гаспадарскія і асьветныя ўкраінскія ўстановы, на грэка-каталіцкае духавенства ці на агул ўкраінскай моладзі.

Урэшце заклікаецца ўсё ўкраінскае грамадзянства, каб усведамляла сваю моладзь аб шкоднасці патайнай арганізацыі О.У.Н., аб патрэбе захавання супакою, раўнавагі духа і неадцягвання ад грамадзкай працы.

Гэтыя пастановы былі апублікаваны ў украінскай прэсе, а акрамя таго спалучаныя прэзідыюмы У.Н.Д.О. і Укр. Парл. Рэпрэзентацыі адведлі 21 г. м. польскага міністра ўнутраных спраў і ўручылі яму гэтыя-ж свае пастановы.

Усё гэта, бязумоўна, ёсць рашучым крокам з боку названых ўкраінскіх арганізацыяў, а ўласціва кажучы — іхніх павадыроў.

З боку на ўсё гэта прыглядаючыся на ўсё можна зразумець. Але ж і паэт кажа: *Wer den Dichter will verstehen muss in Dichters Lande gehen* — хто хоча зразумець паэта — мусіць ісці ў ягоны край — мусіць гэты край знаць. А тады ўсё можа прадставіцца інакшым і зразумелым.

З ЛІТОЎСКАГА ЖЫЦЦЯ.

Крухом Еўропы на троха аерапланам праліцелі 6 літоўскіх лётчыкаў. Пацалі яны сваю падарожу 25 жэрвеня с. х. з Штокгольма (Швэцыя) і скончылі ў Маскве: дарога іхнага вела праз Копенгаген (Данія), Амстердам (Голандыя), Брусель (Белгія), Лондон (Англія), Парыж, Марсель (Францыя), Рым, Удзіне (Італія), Віена (Аўстрыя), Прага (Чэхаславацкія), Будапешт (Вугорскія), Букарэшт (Румынія), Кіеў (Сав. Украіна), Масква. У пералічаных месцах падарожнікаў ушчыўлі ў іхнім прымалі. У Коўну віарнуліся падарожнікі 19 г. м.

З ПОЛՏՅУ.

Страшная паводка здарылася ў Зах. Галіччыне, а паўла па Вісла перасунулася і ў Канхрэсоўку (цэнтральну Польшчу). Ад паводкі вельмі пацярпелі Кракаў. Вялікія страты мае і Варшава. Ачвярэнні паводкі сталіся дагэтуль да 20 людзей. Страты матэрыяльныя сiahаюць мільянаў. Пацярпелымі апакуецца асобны камітэт пры выдатнай пomaчы ўраду.

Adamowicy — nie-Adamowicy. П'ераліццёўшя праз акіяна на аэраплане з Амерыкі ў Еўропу браты J. і B. Adamowicy выразілі гатовасць адвёдаць некаторыя польскія гарады. Пад гэты шумок прыехалі ў Чэнстэхову, а паўла і ў Лодзь два чалавекі, якія назвалі сябе Adamowicami, бо з выхладу былі да іх падобныя. Прымалі іх вельмі хацінна мясцовыя прадстаўнікі ўсіх уладаў і на дарогу далі ім яшчэ значную суму грошаў. Хоці піль, жель, хула і... выехалі. І тады толкі вышлі на жаў, што гэта зусім ня былі Adamowicy, а звычайныя ашуканцы.

Здарэцця...

Міністр J. Beck з жонкай выехалі ў Эстонію з рэвізьяй на нядзвіжы адвёдзіны эстонскага міністра ў Варшаву. Кажуць, што гэта падарожжэ знаходзіцца ў цесным звязку з канферэнцыяй надбалтыцкіх дзяржаваў.

З ЗАГРАНІЦЫ.

GPU скасавалі G.P.U. (губіёрскае політэскае ўпраўленне) гэта спадак па сумнай памяці „чрезвычайцы“, вядомай з таго, што ў час рэвалюцыі страліла людзей ня толкі біз суду, але і бiez дпросу. G.P.U. рабіла тое самае. Цяпер G.P.U. быццам ужо скасавана і на яго месца пастаўлены г. зв. „Народны Камісарыят (міністэрства) ўнутраных спраў“. Камісарыят будзе складацца з аддзелаў: дзяржаўнай бяспічнасці, работніцка-сілаўскай міліцыі, пahrанічнай стражы і ўнутранай абароны. Акрамя таго пры Камісарыяце сарганізаваны камітэты, каторыя будуць мець права адміністрацыйным парадкам: wysiałać, ssyłać, zamykać u koncentr. łahłery (papolsku „obozy“) да 5 hadoў і h.d. Słowam, žmianajecca nazoū, ale istota rečy astajecca taja samaja.

Dowgalewskij. У мін. месіацы паміор у Парыжы дыпламатычны прадстаўнік Савіетаў інж. Dowgalewskij, а людзі ня могуць яго забыцца. Ня дзіла неіхкіх ягонных дабрадзействаў для „сілан і работнікаў“, каторых быў прадстаўніком усталіцы міжнароднай буржуазіі, а якраз дзіла таго, што патрапіў у буржуазныя свіцеці жыві як найбольшы... буржуі! Свідэчае аб гэтым пакіненні: 18 фракаў, 32 каціумы, 6 футраў, 8 зімовых полтаў, 12 полтаў летніх, 40 lasak з рознымі каварніамі, з іх дзвіе з золата, некалькі з сілановай каці і h.d.

Francija — Sawiety dalej wiaduć družbu i starajucca skleić swajho rodu sajuz dżarżawaū na ūschodzie Eūropy, padobny da takoha-ž Sajuзу dżarżawaū zachodnich, padpisana ū swaim časie ū małym šwajcarskim miastečku Lecarno (lokarno). Ad hetaha i sam projekt ūschodniaha sajuzu nazywajuć ūschodnim Locarno. Mety ūschodniaha Locarno nia zusim wyrazny. Naahul-ža jany kłrujucca da toho, kab Francyi zablašpiečyć jejnuju hranicu z Niamieččynaj, a hetaj apošniaj raźwiazac ruki na ūschodzie. Hetym francuskim planam patakujuc Sawiety, a Francija ūzamien za heta pryhatauļaje Sawietam darohu ū mižnarodnuju hawarylniu, zwanuju Lihaj Narodaū (dżarżawaū).

Hetym namieram Francyi suproćstawiacca Niamieččyna, Finlandyja, Polšč, a haloūnaje — apošnim časam sama Francija мае poūnyja ruki pracy z dahetui niawyjašnienaj aferaj Stawiskaha, jakaja zganhrenaўaўšy wialikuju časć „radykalnaja“ hramadzkaej dumki ū Francyi, pahražaje ūznoū hlybokim kryzysam u ūloūni kabinetu ministraū.

150 mільянаў dalaraū strataū, 8 zabitych i 197 ranienych ludziej — woš achwiary doūhaha štrajku partowych robotnikaū ū amerykanskim horadzie San Francisco. Robotniki henyja pačynali hety strajk, kab wymahčy bolšyja dla siabie zarabotki. Končyli adnak ničym, kali nie rachawać wyšej padadziennych strataū. Widać, strajki adžywuajuć uжо svoj wiek: hramadzki ład treba budawać na ūzajemnaj miłasći, a nie na nienawisći.

З КРАЈУ.

Pažar u Ejšyškach. 22 h. m. a hadz. 10-aj zapaliūsia dom miascowaha adwakata Macewiča, a ad jaho zhareļa 19 damoū pamieškaľnych, šmat budynkoū haspadarskich. Zhareļa pry hetym miascowaja pošta i dżiclačaja achronka. 17 siemjaū astalo sia biez strachi nad haławoj.

Šmierć na „Scianie šmierci.“ Nidaūna pakazwanaja ū Wilni „Sciana šmierci“ byla pierawieziena ū Baranawičy, dzie dalej pakazwalašia ci kawym sapraūdy šalonaja jazda motocykľam pa cylindryčnaja (kruhļaj) scianie. Ščasćie adnak bywaie tolki da časus: 23 h. m. padčas hetkaha pakazu motocykľist Immy straciū raūnawahu i walačyšia ūniz z samaha wlerchu staćicławoj sciany zabiūšia na miescy.

Suchamień — hrad. Suchaja sloletniaja wasna wysušyła ū mnohich miascach Kraju ziamlu „na bubien.“ A pašla hetaha pryšli strašnyja daždzy — z krupnym hradam — i wybiłi miascami da ščentu ūšio toje, što niejaka pieratrywala suchamień. Ab hetekich wypadkach pawiedamľajuć nas z šmat miascoū, a pieradusim z Ršmianščyny, Lidčyny, Baranawiččyny.

Licytacyja dwaroū. U m-cy žniūni budzie wystaūlena na licytacyju kala 100 (sta) dwaroū u wilenskim, nawahradzkim i paleskim wajawodztwach. Da licytacyi dajšio dżiela toho, što ziemleułašniki hetyja nia plaćiac nałożanych na ič padatkaū.

З WILNI.

Na 50 biezrobotnych mienš stala ū Wilni za apošni tydzień. Zapisanych biezrobotnych Wilnia rachuje ciapier „tolki“ 4.879 čalawiek, pierawažna bjezfachoūcaū (čornarabočych) i pracauikoū umysłowych.

Radek-Sobelson i Bucharin — dwa pieradawija sawieckija žurnalisty majuć u chutkim časie adwiedać Wilniū.

Delehacyja ličoūskich kupcoū u liku 25 asobaū u chutkim časie pryjaždžaie u Polšču i zatrymajecca na niejki čas u Wilni.

Štrajk kanalizacyjnych robotnikaū trywaie tymčasam dalej z žmienaj siľaj napružańnia. Pačataja anahdaj sproba paluboūnaha pahadžeńnia nie daļa spadziawanaha rezultatu.

Pišmy z wioski.

Dziūnaje zdareńnie i biełaruskać wioski.

U wioscy Ruščanach, Biela-stockaha paw. 16 traūnia siol. h. zdaryłasia dziūnaja reč.

Hanna Rešeć, udawa hadoū pad 60, naładzila žalobny stoł pa swaim mužu sw. p. Janie Rešeciū. U hości da jaje ū chatu sabralisia zblizka i zdaloku jejnyja syny i dočki. Byli tam šanawanyja i pawožanyja susiedzi i znajomyja.

Pa nabaženstwach u kaściele i ū ichnaj chacie hości sieli za stoł.

Prajšio niabolš dwuch hadzin pa zakuscy, jak usie hości da paūšmierci pachwareli. Prosta taki lažali blaz čućcia.

Ruščany ad Charoščy nadta blizka. Antoni Rešeć udaūšia da dachtaroū u špital choraščanski, ale dachtary

henyja toje, dy sioje i nie pajechali na ratunak. Tady Antoni Rešeć hnaūšia za plać wiorst pa dochtara ū Chwasty.

Na miesca zdareńnia pryjechała až troch palicyjantaū. Dochtar tut nie pamoh ničoha, bo pryjechaū zapozna. Chworyja sami praz siabie ūžo byli ačuniaūšy. Palicyjanty špisali pratakol, padčorkiľwajučy, što nia zdaryłasia ani adnaho wypadku šmierci. Z ježy i pićcia ū košyčak jany nabrali ūšiaho pa krysie dla analizy i moūčki pajechali swajej darohaj.

U domie ūdawy ūšio ūspakoilašia, i prajšio, jak-by ničoha nia bywała.

Dochtar byccam kazaū niekamu na konsutacyi ū Ruščanach, što niechta sa złošci, ci na žart padsypaū niečaha ū ježu, kab pamšiccca nad biełarusami ū Ruščanach.

— Aha! Zašmiajaūšia arhanisty: — z hetym taksama byla kamedyja. Byū ja ūžo ū druhoha probaršča; taho kinuū, choć usio naładzilašia jak najlepš: nie chacieū, bačyš, kłanlacca durnoj babie. Dy naahul z toj pary ja dżiesiatamu zakazaū swarycca z haspadyniam, dyj družycca nie prabawaū — lepš dalej ad hetaha ziella: ūžo lepš swarycca z probarščam, jak z haspadyniaj.

— Dy ty pačau hawaryć ab toj „cielenci“, — pierabiū jaho Marcuk.

— Aha; tak, tak! Ja ūžo, bačyš, stareju i zabywacca staū u razhawory. Dyk woš byū ja ūžo ū druhoha probaršča: słužyū tam hadoū z dżiesiatok. Dobry byū čalawiek, wiečny jamu pakoj! Ale mieū tož swaje, jak kažuć, minusy: kancelaryju, bywała, wioū, jak kažuć, paarchirejsku. Na ūsie uradawaja papieri mieū tolki adzin numer — tryccać šosty, jak susiedzi nazywali — „latučy numer“. I duma-ješ, što heta kamu škodziła? Ničoha! Ja, kali, bywała, papadu jakuju papierynu, dyk staūlu numary paparadku. A probaršč, jak papaļa; najčasćiej tryccać šosty — „latučy“. I, brat ty moj! Dažyū čalawiek poū wieku ū duchoūnym stanie, a na jubilej dastaū ad uradu niejkuju mładal „za wiernuju słužbu“, dy ad biskupa — hanarowaha kanonika. Zatoje haspadarku wioū akuratna: mieū i lubiū dobrych konlaū i hadawaū rasowaje bydła. A ciatla byli jak lalački: strojnyja, hładziēńkija; bywała, hładziš — nie nalubuješsia. Dyk woš padčas wizytacyi, biskup z prałatami zachodziū až u stajniu i ū chlawy. Biskup, wiedama, pachwaliū haspadar-

ku. Prałaty i ksiandzy, chodzjačy kala biskupa, časta paūtarali: „Waša Ekscelencyja! Waša Ekscelencyja!“ Woš-ža haspadynia pośle raskazywala pa celym miastečku, što, kaža, usie prałaty chwalili i paūtarali: „wažna cielencia!“

— Dyk i ty, bracie, — zakončyū Charašucha swaju lekyju: — kali chočaš być u haspadyninaj łascy, umiej padchwalić jejnuju rabotu i haspadarku; tolki-ž treba zručna: u swaim časie, ū naležnym miescy, adpawiednym sposabam i naležnym manieram.

— Ale woš nia maju hrošyka pry dušy, — biadawaū Marcuk: — a kuryć tak chočacca, što žyć nie mahu.

— Ci wočy maješ dobryja? — spytaūšia Charašucha.

— Woš widžu tabak na palicy, — kazaū Marcuk.

— Brawa! Zakurym jašče pa adnej plpcy, — šmiajaūšia Charašucha. — Ale ja kažu dla toho, što ty, brat, siadziš biez raboty ū swajej lažni i darma ržawieješ.

— A što-ž rabić? Słužyć ūžo nie mahu: starašć — nia radašć. Chacieū na styd synu lšci žabrawač, dyj nie mahu adwažycca.

— Nu, žabrawač budzie jašče paroj. Woš lepš zajmšia pčolami, ci choć ławi rybu — i hrošyk jak wyławiš. A pryjdzie wosień, pajedzieš sa mnoj pa kaladzie!

Stary Marcuk wiarnuūšia da chaty z žywoj nadziejaj, z poūnaj čačwiertoj lulkej i z celym kap-

škom tabaku ū zapasie. Ūžo siahoñnia nawat sa swajej staruchaj nie paswaryūšia. Dyj ksiandzy niejaka da Marcuka pryčinilišia, widać — niechta niehdzie, z niejkhaha boku, niejkim sposabam da ič padyšoū, bo woš wikary staū ad pary da pary zachodzić da Marcuka i fundawaū jamu swaje papiarosy, a sam probaršč kožny tydzień prysyłaū bačku pačku samaj krepkaj machorki. Stary Marcuk byū abtabačany z piat da haławy, a starucha ū tabačnym dymie šwićila saboju by taja zorka miž chmaraū, i šmłajalašia da staroha i wiesieļa hutaryļa; časćiej, praūda, zľawałasia i dehryžała staromu, ale Marcuku bylo ūšio roūna, aby tolki byū tabak. A tabak, jak bačym, byū i nia zwodziūšia. Ciapier tolki Marcuk pačau žyć poūnym chođam: iznoū pačau čaradawacca ražaniec z lulkej, a lulka z ražancam; iznoū starucha byla abkurana na ūsie baki, dyk čaho-ž bolejš i treba? Tak nia mnoha čalawieku da ščasćia potreba! Ale ščasćie chođić pa šwiecie adno i bywaie wielmi niatrywaje, a niaščasćie adno nia chođić: jano zaraz rodzie biadu, a biada rodzić hora, a hora — niadolū, — a z usiaho razam składjecca naša biełaruskaje žyćcio.

Woš-ža i Marcuk: idučy raz z kaściola, nejkim zdareńniem pašľiznušia i pawaliūšia na hładkaj derozie i natrudziū sabie prawuju nahu, dyk jak zloh u pašciel, tak i zaloh nadoūha, a jak zaloh, tak i zaležyūšia na paru hadoū. Wiedama, staromu i salominka bierwianom stanie.

Nazaŭtra ūsie tyja hości pryšli druhi raz za stoł. Usio toje samaje, što i ūčora jany pili i jeli, tolki byŭ adłożany na bok toj bieły chleb, što kuplali ū Charošcy.

Na hety raz byli ūsie zdarowyja i wiasiołyja.

Biełaruskija Ruščany blahim ludziam — heta sol u wokul

Niepryjacieli Ruščan sa złości tolki zaŭstody i haworać pra Ruščany. A kab zapytać, dyk što-ż kamu Ruščany robiac blahoje? — Jany zusim nia winnyja ludzi. Tolki ich wina taja, što jany biełarusy. A jany, praŭda, biełarusy świedamyja i bajawyja!

Skolki było paciechi dla baćkoŭ na hetym bankiecie, kali ruščanskija dzieci i dzieci pryjezných haściej hawaryli pabiełarusku paciery, pjalali biełaruskija pieśni i deklamawali biełaruskija wieršy! Ruščany stała čytajuć „Bieł. Krynicu“. A heta ū Biełastočynie, na siahoŭniašnja časy, niešta znača!

Ruščanskija chłapcy za biełaruskija sprawy doŭha chawalista ū sítówi nad rečkaj Narwaj, aŭ pašla zahranicu paŭciakali. Dobryja byli chłapcy. My ich i ciapier škadujem.

Na biełaruskija nohi pastawiu Ruščancaŭ Ks.Rešeć.Ŭ Ruščanach hety ksiondz radziusia, ros i niejki čas, jak ksiondz, pracawaŭ u nas. Jeho siorod nas umielaja praca tak nastawiła wiosku Ruščany, što jany swajej biełaruskasćiaj mohuć śmieła chwalić kruhom Biełastokul

Naša moładź ciapier mahłaby lohka stawić biełaruskija spektakli, choram pjać biełaruskija pieśni, ale nia robiac hetaha, bo bajacca prašledul Ŭ nas jość mnoha biełaruskich knižak i hazet.

Nijakija štučki nie zabjuć biełaruskaha ducha ū Ruščanach. Ruščany byli daŭniej i astanucca ciapier i zaŭsiody biełaruskimi.

Susied.

З сялянскага жыцця ў Маладэчаншчыне.

Чытаючы „Б. Крыніцу“ знаходзім весткі з усіх куткоў Зах. Беларусі. Я хачу падзяліцца з Вамі, паважаныя чытачы, і аб жыцці сялян у Маладэчаншчыне. Хваліцца няма чым, бо ўсюды чагось не хапае. Найгоршая бялячка дык гэта голод, які агарнуў усю нашу Краіну. Леташні неўраджай даўся ўзнакі нашаму сялянству грозна. У многіх вёсках і Маладэчанскага пав. (Відзеўшчына, Уланоўшчына, Воўкаўшчына і інш.) ад самых Каляд хлеб рэдка калі бывае на сялянскім сталe. Побач з недаяданнем паявіўся і плямісты тыфус у сялянскіх хатах, ад якога ня рэдка і ўміраюць нашыя сяляне.

Прывязьлі да нас урадавую запамогу, прыслалі некаторым беларусам грашовую запамогу і з Беларускай Камісіі помачы галадаючым беларусам, але гэта ўсё наш-

Hutarki z našymi „intelihientami“.

(Zamiest feljetonu).

Prychodзіć niadaŭna da mianie adzin wiečny kandydat na ūradawuju pasadu i kaža:

Woś Wy pišacie feljetony na ūsiakija temy, ludziej dražnicie, ale nikoli nie napisali ničoha ab našych intelihientach ahułam.

— A jak-ža ich paznać chto intelihient? — pytaju.

— Wielmi prosta; pieradusim pa wyhladzie. Tak! jahomaś chodzić zaŭstody adzin, nikoli nie śmiejaćca i maje mučanićkuju minu. Adnym słowam, chodziaćaja trehiedyja.

Heta kažućy, daŭ mnie paru adrasoŭ najbołš typowych biełaruskich „intelihientaŭ“.

Idu ja da takoha adnaho typa woś prosta, kab napisać byccam tak zwanae interwju.

— Dobry dzień — kažu jamu napadatak. (Łoŭka niechta prydumaŭ sposab začapić čalawieka).

— Jaki tam „dobry?“ kińcie Wyl Takaja haračynia, piaće jak ū čaleśniku, a Wy zaraz „dobry!“

— Nu, ale ūčora to byŭ ništo

часыце ў Краю не папраўляе, бо яно вялікае і шырокае. Урадавую запамогу — муку і жыта — дзеляць няроўна. Муку давалі па пуду на два месяцы на душу, а за гэты пуд трэба адрабляць 3 дні шарварку. Жыта пападала ў рукі мацнейшым гаспадаром, бо за жыта трэба сьпярга адрабіць, а пасля яго дастаць. Дык жытам плацілі за работу на дарогах, а на работу бралі тых, каторыя маглі працаваць цяжка. Гэтыя работнікі пасьля жыта прадавалі.

Сяляне, каторыя не маглі зарабіць на дарожных работах жыта, прадавалі апошнія каровы (змяняючы на горшыя) і куплялі хлеб ад шчаслівейшых, што мелі магчымасьць зарабіць на дарожнай рабоце.

Сярод гэтай агульнай бяды пачало шырыцца і зладзейства. Ведама, што цяпер нашаму сялянину вельмі трудна мець дзеля самаабароны якую колючы стрэльбіну, дык зладзеі ідуць красьці і дваіма; калі гаспадар і пачуе ў будынках зладзеяў, дык таксама трэба абходзіцца асьцярожна, бо зладзеі страляюць ня толькі з рэвальвэраў, але і з адрэзанкаў, а ты гаспадар шукай паліцэйскага, калі хочаш выгнаць з сваіх будынкаў зладзеяў.

Народ наш неак пераманіўся; у царкаў нашыя сяляне амаль усім ня ходзяць, царквой сяляне ўжо ня цікавяцца. Некаторыя жывуць бяз ніякай мэты ў жыцці, а многія маюць ідэю і гэтыя нацыянальна сьведомыя Беларусы.

Сп—чык.

дзень і нia horača i ciopły doždžyk wiečarkom zielaninu aświažyŭ.

— Nie razumieju — kaža — što bylo dobrae. Chiba toje, što ja pramok da nitki. Wy chwalcie toje, što treba hanić!

Hutarka nia kleiłasia. Skakali z temy na temu. Što tolki ja pachwalu — moj intelihient biełarusk! adrazu zhanić, što ja zhanu — jon pataknieć, ale ū kancy ūračysta dabawić:

— Usiož-taki ja z Wami nie zhadžajusia.

Mianie chapila złość: z kim-ža kažu, kaniec kancoŭ, Wy zhadžajeciesia? Z samym saboj Wy, naprykład, zhadžajeciesia?

— Heta problema čysta filozofičnaja — cadziŭ słowa pa słowu. I tak i nie, i nie i tak. Hledziaćy z jakoha boku da pytańnia padyści. U aświatleńni historyčna materjalizmu naprykład takaje pytańnie možna razhladać.

— Wybačajcie, pierabiŭ ja, mnie heta susim niacikawa. Widžu, što z Wami budziem hawaryć dzień — noć i da ničoha nie dahaworymsia. Bywajcie zdarowy — i škirawaŭsia ja da „intelihienta“ Kraučonka.

Kraučonak siadzieŭ nad niejkim rukapisam. Kali piaro strymliwalaśia, braŭ siabie lewaj rukoj za pieranosicu, pryžmurywaŭ wočy i ščypajućy nos, staraŭsia byccam wycisnuć z nas nlejkaju nowuju dumku.

— Palityku robicie? Ci ja nie pieraškodziŭ? — pytajusia.

— Jakaja tam palityka. Chaču lksu zadać piercu. Niachaj siadzić i nia rypajecca. Palityki jamu zachacieśia! Hnida takaja! Było b kamu. Padumać tolki!

— Nu, našto-ž miašać, — kažu ja, — a moža jon nowaje prydumae, moža jon sapraŭdy pawadyr? Niachaj wučycca, prabuje siły.

— Ničoha z hetaha nia budzie, budźcie peŭny. Usie jahonyja dumki — adna jerunda. Dy ahułam nia ma ū nas čalawieka, za kim možna pajsći. Nia ma kamu wieryć, razumiejecie? I ideolohii nijakaj nia ma. Susim zrazumiela — nia ma ideolohii, nia ma i ludziej. Usio heta niejkae niedarazumieńie. Ni to sacyjalisty, ni to reakcyja, chalera wiedaje što takaje: tutan niejki. Adno widać, što kožny starajecca, kab sabie klišė nabić. Adnym słowam, swolać.

— Nia tak užo drenna — pačaŭ ja. Jość u nas usiaho patrochu — heta praŭda. A najmieniej ludziej blazintereśoŭnych, ale pašukaŭšy...

— Što pašukaŭšy?! Šukajcie wy dzień i noć — čorta lysaha nojdziecie! U kožnaha dumka adno pra siabie i tolki.

Kraučonak pačaŭ pieraličać usie isnujućyja partyi. Usie zhanu, ničoha i nikoha nie pachwaliŭ. Rabiŭ heta wielmi ūmieła. Hawaryŭ z paŭhadzi-

ny i nijak nia mohł skončyć. Patrymajecca za nos — iznoŭ cedzić słowa pa słowu.

— Wybačcie — kažu — a što treba rabić, kab bylo lepiej?

— Jak heta, što rabić?

— Nu prosta: što rabić, kab blahoje pieramahyć?

Kraučonak pawolnym rucham siahnuŭ da pieranosicy, taksama pawoli apuściŭ pawieki, byccam začyniŭsia ū niejki futlar, kab izalawacca i niešta prydumać. Ale adkazu nia bylo. Zalahła cišynia ū pakoi. Ja adazwaŭsia ūznoŭ:

— Krytykawać, bačycie, lohka. Ale dzie-ž Waša ūłasnjaja dumka! Ludzi, jakija ni z kim nie zhadžajucca, majuć swaje ūłasnyja wialikija idej, swaje ūłasnyja tworčyja dumki. Dzie jany ū Was?

— Maju. Ja chaču... jeści. Ideja bačycie nia vysokaja, ale zatoje ideja № 1.

— Ja razumieju. O tak, razumieju! Ale heta nia susim Was apraŭdywaje. Fanatyki idej nia tolki haładawali, ale i ūmirali. Možna i treba wymahać ad inšych idejnasći, inicyjatyŭnasći, enerhii, ale čamu Wy nie pačnicio ad siabie samoha? Intelihiencyja čalawiečaja pačynajecca ad prytupleńnia instynktu žyćcia. A ū našych intelihientaŭ jon wypływae na pieršaje miesca. Dzie ū nas tyja, što burać, jak im što nie padabajecca?

Kraučonak hlanuŭ byccam chacieŭ na mianie pakryŭdžicca, uzdychnuŭ, kiŭnuŭ hałwoj i zajawiu:

— Usie my ludzi, usie čalawieki i usie my... dreni. Ja i sam...

Daskazaŭ wymoŭnym macham ruki.

— Ničoha lepšaha spadziawacca nia treba — dabawiŭ.

— Nu, a što-ž rabić?

— Rabcie nie rabcie — ničoha nia zrobicie.

Ja bolejšuchać nia moh. Ražwitaŭsia.

Taho-ž dnia ja adwiedaŭ jašče inšych našych „intelihientaŭ“, jakija niazdolny ničym zachapicca. Hutarki mienš bołš tyja samyja: kožny naračaŭ, klaŭ, čarniŭ, ničoha nie pachwaliŭ i nia wykazaŭ aniwođnaj pozytyŭnaj dumki.

Pryšoŭšy da chaty, zwaliŭsia ja jak snop u paściel, byccam ad uschodu da zachodu kasiŭ biaz prywyčki.

„Zmarawany dzień“, — padumaŭ ja sabie. Ale pašla pryšoŭ da prakanańnia, što nie: — ja niečaha nawučyŭsia, ja pačaŭ razumieć pryčyny, dzieła jakich u niekatorych krajoch z „intelihiencim“ ducham zmahajucca, jak z zarazaj.

Ha.

KATALOG biełaruskich knižak na žadańnie wysylajecca DARMA.

Adresawać: Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA“ Wilnia, Zawalnaja 1—1.

Dr. St. Hrynkiewič.

Kautun.

Daloka, здаецца, astałasia za nami para ūsie mahutnasći kautuna, kali narod wiedaŭ dzwie chwaby — kautun i ramatyzm. Doŭha jašče adnak ludziam ždać, kali sapraŭdy „kautuna“ i „kautunoŭ“ u nas susim nia budzie.

Federouški pahlad narodny na kautuna woś jak zapiswaje: „Kali čalawiek nadta ciažka pracuje, to zrušyć kautuna i jon jaho mučyć celaje žyćcio“. „Kautun kości świdruje i kryšyć“. „Kautun jość u kožnaha čalawieka ūtojeny, chto lahčej robić, toj nia wiedaje jaho“. „Ad kautuna, ci ad urokaŭ, ci ad padwiejańnia, to niwodzien dochtar nie pamoža, bo heta adno znachary wiedajuć, jak adrabić“.

Siańnia jašče sustreniem pamitž žančynami, dy ahułam na wioscy ludziej, jakija kazacimuć ab kautunie, što skručiu ruki i nohi ci trybuch niejka-mu chworamu, jaki kožny bol, blahoje samapačućcio pajaśniaje prysutnaściu kautuna. Kautun časta jašče budzie niečym tajomnym, mahičnym, što walađaie nad ludźmi. Časta kautun heta susim asobnaja chwaroaba, pakazalnik niejkae niadužaści ūnuty čalawieka, niadužaści, jakaja moža wyjści z čalawieka praz wałasy.

Dyk woś čamu bol žywata, haławy, trywajućy daŭšejšy čas, rabić toje, što chworyja pakidajuć časać wałasy, myć haławu i „kautun ūjecca“. Zababon hety jašče na hetulki mocny, što chwory z

kautunom baicca, kab jaho nie abstryhćy, bo „paškodzić“...

Wiedajem usie, ci prynamsia pawinny ūsie wiedać, što kautun heta pakazalnik nieachojnasći čalawieka, što heta świadomaja ci nieświadomaja małaja rupliwaś ab čyścińiu haławy, dzie sabirajecca pierchać i klustaść, stwarajucca, znača, nadta dobryja ūmowy dzieła hadawańnia wošaŭ. Ad wošaŭ šwiarbić skura, dziakujućy šwiarbiaćcy skura čeśaca i dziarecca na tym miescy, potom sabirajecca tam kroŭ, biełaja materyja, što pamahaje žlapić jašče macniej wałasy. Wośy kladuć swaje jaječki — hnidy — na žbitych wałasoch, raśuć tam wielmi dobra i hetak adno za adnym. Kažuć, što na kautuna treba dobre pary hodu, wohaści ū atmasferu i h. d. Heta słušna tolki ad časći. Niezaležna ad pary hodu, ad wieku, pry kožnaj ciažkoj chwaro bie, asabliwa pry haračcy, moža žbicca kautun, kali nie hladzieć rupliwa za čyścińioju haławy. Dokazam patrebe kautuna ū chworobach mieła być žjawišča, što ū ciažkoj chwaro bie, toj, u kaho žjawišsia kautun, zdarawieŭ, a toj, u kaho nie — časta pamiraŭ. Pahlad i wywad pamytkowy, a biarecca jon z tych spaściorohaŭ, što ū wostraj z haračkaju chwaro bie ū praciahu niekalki tŭdniaŭ abo niechta pamiraŭ i kautun nie paśpieŭ jašče zbicca, abo zdarawieŭ i kautun paśpieŭ žwicca. A što wywad ab karysnaści kautuna pawiarchoŭny, dakazwaje i toje, što ludzi z kautunom taksama pamirajuć jak i biez kautuna. Łysyja adnolkawa z wałasatymi, z kautunom ci biez kautuna, ščaśliwa papraŭlajucca pa chwaro bie.

U žančyn raście kautun chutčej, majuć jany doŭhija wałasy, ciažej ich raśčasać i dahledzić čyścińi. Świedamaś ahułnaja ab umowach zdarowaha žyćcia nahetulki siańnia raspaŭsiudžana, što lohka chworyja, abo i susim zdarowyja, jakija chodzjać z kautunom, saromiacca i chwajajucca pierad ludźmi. Pajaśniajuć kaniečnaś nasieć kautun tym, što abstryhšy jaho možna dostać roznych chwaro baŭ.

Jość krychu praŭdy ū tym, što škinuŭšy adrazu kautun, budzie baleć haława i ahułam budzie krychu niejka „dziŭna“. Lohka sabie ūjawić heta, padumaŭšy, što arhanizm prywykaje da cioplae „šapki“, a biez kautuna pieramianajecca raptouna temperatura i ad ściudžonnasći balieć haława. Kab uścierahčysia ad hetaha, treba dobra nakrywać haławu pašla abstryžeńnia praz paru dzion.

Budučynia čalawieka z kautunom nadta nie zajzdrosnaja; niachaj jon budzie susim zdarou, užo adna prysutnaś biazkoncaha mnoštwa wošaŭ, šwiarbiačka adbirajuć son, achwotu da jady, čalawiek niadužeje što raz bołš i niachaj tolki papa-dziecca zachwareć jamu na niešta jašče, a nia strywaje i pamre. Hetki kaniec durnaty.

Durnata čalawiečaja mahutnymi kareńniami siadzić u žyćci i nieachwotna pakidaje swaje achwiary. Dziakawać Bohu, što kautun, chacia i zawlecca „polskaju chwaro baju“ (pa wučonamu — „plica polonica“), a jaki šmat bołš byŭ u nas rapaŭsiudžany, jon u palakoŭ siańnia što raz mienš i mienš sustrakajecca. Daj Boh, kab inšyja prajawy našaje durnaty chutčej pazwodzilisia.